

Financial Law Review

No. 1 (1)/2016
quarterly

UNIVERSITY OF GDAŃSK • FACULTY OF LAW AND ADMINISTRATION
<http://www.degruyter.com/view/j/flr>

KLAUZULE NIEDOZWOLONE W PRAKTYCE BANKÓW – WYBRANE ZAGADNIENIA

Maciej Mikliński*

Streszczenie

Niniejszy artykuł zawiera rozważania na temat klauzul niedozwolonych w praktyce banków. Autor wskazuje na genezę i znaczenie owych klauzul, zaś poprzez pogrupowanie ich przedmiotów przedstawia obszary, w ramach których zostały przez banki faktycznie stosowane. Każdemu zaprezentowanemu obszarowi towarzyszy przytoczenie wybranych klauzul lub odwołanie się do zasadniczych zakwestionowanych przez sądy postanowień umownych. Podjęto także próbę znalezienia przyczyn, dla których banki, jako instytucje cieszące się przymiotem instytucji zaufania publicznego, odpowiadają za stosowanie ponad 7% wszystkich stwierdzonych klauzul abuzywnych.

---

* Mgr, adwokat, Katedra Prawa Finansowego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Gdański, e-mail: mmiklinski@prawo.ug.edu.pl

Słowa kluczowe:

klauzule niedozwolone, klauzule abuzywne, banki, sąd ochrony konkurencji i konsumentów

Illegal clauses in the practice of banks'. Selected issues (Abstract)

Submitted article contains reflections on unfair terms in consumer contracts in the banks' practice. The origin and the meaning of the unfair consumer terms are presented as well as their varies in legal aspects in banking practice. Every spotted sphere is filled with examples of unfair consumer terms. The article is an attempt to answer the question about the reasons of usage of unfair terms in consumer contracts by the banks – public confidence institutions – which are responsible for usage over 7% of all unfair terms, ruled by the court of competition and consumer protection.

Keywords:

unfair terms in consumer contracts, unfair provisions, banks, court of competition and consumer protection

Wprowadzenie

Wraz z XIX-wiecznym rozwojem produkcji i usług o charakterze masowym, seryjnym, zaczęły pojawiać się próby standaryzacji postanowień umownych. Już w okresie międzywojennym kodeks zobowiązań rozpoznawał i regulował dwa rodzaje wzorców, tj. regulaminy oraz umowy typowe¹. Wraz z upowszechnieniem wzorców zachwiana została równorzędna pozycja stron stosunku cywilnoprawnego, a strona silniejsza, narzucając swe wzorce umowne, wprowadzała do ich treści postanowienia nieuczciwe, dające jej nieuzasadnione przywileje względem podmiotów słabszych. Słabość ta, po dzień dzisiejszy, przejawia się nie tylko w kwestiach nierównowagi ekonomicznej, lecz w szczególności w braku możliwości wszechstronnej weryfikacji szczegółów przyszłego stosunku cywilnopraw-

---

¹ M. Bednarek, *Wzorce umów w prawie polskim*, Warszawa 2005, s. 30.

nego i jego pełnej oceny². Świadomość tych problemów doprowadziła do stworzenia konstrukcji ochrony konsumenta przy wykorzystaniu instytucji klauzul niedozwolonych (abuzywnych)³.

Specyfika klauzul niedozwolonych w obrocie bankowym

Ustawą z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny⁴ implementowano do polskiego systemu prawnego regulacje czterech dyrektyw Rady Wspólnot Europejskich⁵, zmieniając i uzupełniając przepisy kodeksu cywilnego, kodeksu postępowania cywilnego oraz kodeksu wykroczeń. Harmonizując ustawowe rozwiązania z prawem europejskim, zapewniono jednocześnie realizację art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zobowiązującego do wydania ustaw chroniących konsumentów⁶. Modyfikacje istniejących oraz wprowadzenie nowych mechanizmów prawnych objęły zarówno kwestie materialnoprawne, takie

² K. Szuma, *Realne możliwości zapoznawania się klientów z wzorcami umownymi* [w:] *Ochrona konsumenta usług finansowych. Wybrane zagadnienia prawne*, B. Gnelli (red.), Warszawa 2007, s. 54.

³ Przegląd szczegółowych regulacji obowiązujących w: Niemczech, Anglii, Francji, Czechach, Słowacji, na Węgrzech przedstawia M. Skory, *Klauzule abuzywne – zastosowanie przepisów Dyrektywy 93/13 w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej (Niemcy, Anglia, Francja, Czechy, Słowacja, Węgry)*, Warszawa 2007.

⁴ Tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 1225. Należy wskazać, iż ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. z 2014 r. poz. 827) uchyliła, z dniem 25 grudnia 2014 r., ustawę z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny.

⁵ Były to Dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich: Dyrektywa Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz. Urz. UE L 210 z 7.08.1985, s. 29 z późn. zm.); Dyrektywa Rady 85/577/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa (Dz. Urz. UE L 372 z 31.12.1985, s. 31); Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE L 95 z 21.04.1993, s. 29 z późn. zm.); Dyrektywa 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość (Dz. Urz. UE L 144 z 4.06.1997, s. 19 z późn. zm.).

⁶ Uzasadnienie projektu ustawy o proponowanej wówczas nazwie: „o umowach zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa lub na odległość oraz o zmianie ustaw: Kodeks cywilny, Kodeks postępowania cywilnego i Kodeks Wykroczeń.”, Druk Sejmowy 945, [http://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruk/945/\\$file/945.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruk/945/$file/945.pdf) [dostęp: 14.03.2014].

jak np. niedozwolone klauzul umowne, jak i procesowe, w tym sposób kontroli abstrakcyjnej postanowień wzorców umów.

Blisko piętnaście lat obowiązywania szczególnej ochrony konsumentów skłania do pewnych refleksji. Celem niniejszego artykułu jest zwrócenie uwagi na kilka wybranych zagadnień związanych ze stosowaniem w praktyce banków klauzul niedozwolonych. Przegląd zakwestionowanych postanowień umownych oraz ich usystematyzowanie zostało dokonane w oparciu o zapadłe już prawomocne orzeczenia według stanu na dzień 7 lipca 2015 r.

Przepisy prawa, przede wszystkim ustawa – Prawo bankowe⁷, kreują obraz banku jako podmiotu o wyjątkowym charakterze, regulowanego w sposób dużo bardziej szczegółowy niż w przypadku innych podmiotów gospodarczych⁸. Oczekiwania wobec profesjonalizmu banków, przekonania co do zgodności z prawem ich podstawowej działalności, nienadużywania silniejszej ekonomicznie pozycji, pozostają niezmiennie surowe. Banki, jako osoby prawne utworzone zgodnie z przepisami ustawy, działające na podstawie zezwoleń uprawniających do wykonywania czynności bankowych, obciążające ryzykiem środki powierzone pod jakimkolwiek tytułem zwrotnym⁹, są podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą, która z definicji ma charakter zarobkowy¹⁰. Ich działalność jest jednak odmienna od typowej działalności świadczenia usług czy produkcji lub zbywania dóbr¹¹.

W zakresie swej działalności banki, w sposób powszechny i zorganizowany, zawierają umowy z konsumentami¹². Skalę działalności banków obrazują dane dotyczące ilości rachunków osobistych w bankach. Zgodnie z opublikowanymi danymi rachunki w bankach posiada 77% dorosłych Polaków¹³, zaś średnia liczba

⁷ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz.128 z późn. zm.), dalej: pr. bank.

⁸ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Warszawa 2013, s. 55.

⁹ Art. 2 pr. bank.

¹⁰ Art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.).

¹¹ E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta...*, s. 48–49.

¹² Art. 22¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (dalej k.c.) stanowi: „Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową”.

¹³ T. Koźliński, *Zwyczajne płatnicze Polaków*, NBP, Departament Systemu Płatniczego, Warszawa 2013 s. 9, http://www.nbp.pl/systemplatniczy/zwyczajne_platnicze/zwyczajne_platnicze_Polakow.pdf [dostęp: 24.02.2014].

rachunków na mieszkańca na dzień 31 grudnia 2013 r. wyniosła 1,028¹⁴. Tak szeroki i wielopodmiotowy zakres działalności, częstotliwość i powtarzalność czynności oraz ujednolicone oferty usług bankowych wymagają posługiwania się wzorcami umów, w szczególności ogólnymi warunkami umów, wzorami umów, regulaminami, a zatem postanowieniami nienegocjowanymi indywidualnie z konsumentami, lecz stanowiącymi rozwiązania narzucone przez bank. Umowy zawierane przez banki często dotyczą skomplikowanych kwestii i są na tyle obszerne, że klient nie ma faktycznie możliwości pojęcia w pełni świadomej decyzji¹⁵.

Kontrole abstrakcyjne wzorców umów, przeprowadzane w trybie procesowym postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone¹⁶, skutkują tysiącami wyroków uznających konkretne postanowienia wzorców umów za niedozwolone. Wyroki Sądu Okręgowego w Warszawie Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wydane w tym postępowaniu charakteryzują się rozszerzoną prawomocnością¹⁷. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK), z mocy art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., prowadzi rejestr¹⁸ postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone¹⁹. Obejmuje on obecnie już ponad 6000 wpisów²⁰, z czego ponad 400 to klauzule niedozwolone, które zostały użyte przez banki²¹. Przedstawione dane liczbowe muszą budzić uzasadniony niepokój wobec faktu, iż banki są uznawane za instytucje zaufania publicznego, a zatem podmioty, których działalność związana jest ze szczególnym, wielokie-

¹⁴ M. Kozakewicz, M. Kwas, *Prognoza wybranych wskaźników rozwoju obrotu bezgotówkowego na lata 2014–2020*, Warszawa 2014, s. 43, http://www.nbp.pl/systemplacniczy/obrot_bezgotowkowy/prognoza2014-2020.pdf [dostęp: 7.07.2015].

¹⁵ J. Gołaczyński, *Wzorce i niedozwolone klauzule umowne w praktyce bankowej po wejściu w życie ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny*, „Przegląd Sądowy” 2001, nr 11/12, s. 96.

¹⁶ Art. 479³⁶ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (dalej k.p.c.) i nast.

¹⁷ Art. 479⁴³ k.p.c. stanowi: „Wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2”.

¹⁸ Rejestr niedozwolonych postanowień umownych jest dostępny pod adresem: <http://uokik.gov.pl/rejestr/> [dostęp: 7.07.2015].

¹⁹ Szczegóły rejestru określa rozporządzenie Rady Ministrów z 19 lipca 2000 r. w sprawie wzoru rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, Dz. U. Nr 62, poz. 723.

²⁰ Na dzień 9 lipca 2015 r. wpisano do rejestru Prezesa UOKiK 6080 klauzul niedozwolonych.

²¹ Na dzień 9 lipca 2015 r. wpisano do rejestru Prezesa UOKiK 429 klauzule niedozwolone użyte przez banki.

runkowym stosunkiem zaufania²². Tymczasem, jak wynika z przytoczonych liczb, działalność banków odpowiada za ponad 7% wszystkich postanowień niedozwolonych umieszczonych w rejestrze Prezesa UOKiK.

Samo posłużenie się danymi liczbowymi może wprowadzać w błąd, z punktu widzenia oceny skali i powagi dokonywanych przez banki naruszeń przepisów chroniących podmioty nieprofesjonalne. W szczególności, gdy uwzględni się fakt, iż tożsama, lub prawie tożsama, co do treści, klauzula umowna, może być wpisana do rejestru kilkakrotnie. Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów bada bowiem nie tylko samą klauzulę, lecz także kontekst wzoru umownego, w jakim dane postanowienie się znajduje. Należy mieć na uwadze także fakt, iż tak samo brzmiąca klauzula może nie zostać wpisana do rejestru z uwagi na pozostałe postanowienia wzorca²³. Do klauzul umieszczonych w rejestrze należy zatem podchodzić z dużą ostrożnością i bez poznania okoliczności uznania każdej z klauzul za niedozwoloną nie sposób wyciągać jednoznacznych wniosków.

Rodzaje niedozwolonych klauzul umownych najczęściej wykorzystywanych w działalności banków

Przegląd klauzul niedozwolonych zastosowanych w praktyce banków wskazuje, iż obejmują one każdy etap współpracy z konsumentem, a zatem dotyczą: zawarcia umowy, jej wykonania, zmiany, rozwiązania, a także windykacji należności. Omówienie, a nawet wymienienie każdej z klauzul niedozwolonych wykracza poza ramy niniejszego opracowania, lecz przegląd zakwestionowanych postanowień umownych pozwoli dostrzec obszary i częstotliwość rażących naruszeń praw konsumentów przez banki.

W zakresie zawarcia umowy banki stosowały we wzorcach umów kilka rodzajów klauzul uznanych za niedozwolone. Były to w szczególności te przewidujące obowiązek zawarcia przez kredytobiorcę umowy o prowadzenie rachunku w banku udzielającym mu kredytu²⁴, a także przystąpienie do umowy ubezpieczenia²⁵. Praktyka ta, wymuszająca faktycznie zawarcie innej umowy, uznana została we

²² Zaufanie w tym kontekście obejmuje zarówno relację konsument–bank, lecz także państwo–bank.

²³ J. Pisuliński, *Niedozwolone klauzule umowne w obrocie bankowym na wybranych przykładach*, „Prawo Bankowe” 2005, nr 6, s. 21.

²⁴ Klauzule wpisane pod numerami: 267, 723, 1140, 1141, 1142, 1143.

²⁵ Klauzula wpisana pod numerem: 1797.

wskazanych wzorach umów za niedopuszczalną. Zakwestionowano także postanowienie stwierdzające prawo banku do odmowy otwarcia rachunku bez podania przyczyny²⁶.

W zakresie wykonania umowy niedozwolonych postanowień wzorców umów jest zdecydowanie najwięcej, tak pod względem ilości, jak i rodzaju stwierdzonych naruszeń. Na plan pierwszy, z ilością ponad 120 klauzul niedozwolonych, wybija się zagadnienie ograniczania przez banki odpowiedzialności za szkody, których konsument we współpracy z bankiem mógł doznać²⁷. Zakres narzucanych przez banki zmian w zakresie swej odpowiedzialności względem konsumenta obejmował przerzucenie na konsumenta ryzyka wystąpienia określonych zdarzeń, zmian na niekorzyść konsumenta zasady adekwatnego związku przyczynowego, zasad odpowiedzialności, zakresu i wysokości odpowiedzialności, reguł dowodowych. Ten element zdecydowanie zasługuje na odrębne potraktowanie.

Kolejną pod względem liczebności grupą niedozwolonych postanowień wzorców umownych są te dotyczące skuteczności składania oświadczeń woli i doręczenia korespondencji. Grupa ta obejmuje ponad 50 klauzul²⁸. We wzorcach umów banki zawierały wszelkie, jak się wydaje, możliwe propozycje, które skuteczność złożenia oświadczenia woli przez bank lub doręczenia korespondencji wiązały między innymi z: wysłaniem pisma, upływem oznaczonej ilości dni od wysłania pisma, pozostawieniem pisma w dokumentach bankowych ze skutkiem doręczenia, upływem oznaczonej ilości dni od pozostawienia awiza pod ostatnio znanym adresem, oddaniem pisma dorosłemu domownikowi, czy też wprost powołaniem się na sposoby doręczeń stosowane w procedurze sądowej. Wszystkie wskazane próby skończyły się niepowodzeniem i uznaniem tych postanowień za naruszające w sposób rażący interesy konsumentów.

²⁶ Klauzula wpisana pod numerem: 2850.

²⁷ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 1138, 1591, 1836, 1865, 1867, 1868, 1901, 1902, 1903, 1909, 1935, 1938, 1939, 1951, 1952, 1953, 1960, 1961, 1962, 1970, 1980, 1981, 2043, 2044, 2094, 2095, 2113, 2114, 2142, 2159, 2166, 2167, 2195, 2196, 2197, 2198, 2202, 2203, 2228, 2233, 2234, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2261, 2269, 2274, 2275, 2276, 2278, 2279, 2280, 2304, 2306, 2307, 2308, 2336, 2337, 2364, 2365, 2383, 2425, 2480, 2481, 2496, 2551, 2553, 2555, 2595, 2639, 2640, 2641, 2643, 2644, 2665, 2666, 2701, 2743, 2780, 2783, 2796, 2801, 2851, 2852, 2915, 3014, 3111, 3130, 3175, 3388, 3478, 3393, 3394, 3395, 3428, 3429, 3431, 3433, 3450, 3451, 3949, 4171, 4228, 4502, 4787, 4788, 4789, 4792, 4867, 4868, 4870, 5221, 5507.

²⁸ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 1681, 1746, 1826, 1861, 1869, 1906, 1936, 1954, 1972, 2042, 2118, 2127, 2141, 2189, 2204, 2206, 2208, 2209, 2260, 2334, 2335, 2360, 2363, 2370, 2450, 2451, 2458, 2459, 2492, 2557, 2597, 2667, 2733, 2754, 2854, 2956, 3019, 3172, 3173, 3174, 3176, 3291, 3348, 3362, 3381, 3720, 4312, 4791.

Nie zyskały akceptacji Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów także postanowienia dotyczące realizacji współpracy, które:

- zastrzegały bankom prawo do odmowy wykonania umówionych świadczeń bez podania przyczyny lub przyczyny te ujmowały w sposób niedookreślony²⁹;
- zastrzegały bankom prawo do odmowy wykonania umówionego świadczenia z przyczyn ogólnie określonego bezpieczeństwa³⁰;
- z góry uniemożliwiały konsumentom wycofanie złożonej dyspozycji³¹;
- umożliwiały przelew wierzytelności konsumenta względem banku tylko za pisemną, pod rygorem nieważności, zgodą banku³²;
- umożliwiały bankom pobieranie opłaty za rozpatrzenie nieuzasadnionej reklamacji³³;
- zastrzegały opłaty za wypłatę środków z rachunków³⁴;
- umożliwiały bankom informowanie o stawkach opłat jedynie poprzez informację w budynku banku³⁵;
- umożliwiały bankom, w pewnych granicach, zatrzymanie nadpłat konsumentów³⁶;
- nakazywały spłatę rat kredytu indeksowanego kursem waluty obcej wg kursu sprzedaży waluty w danym banku³⁷;
- wymagały opłaty za opóźnioną spłatę należności³⁸;
- zastrzegały możliwość reklamacji jedynie w ciągu 14 dni od dnia powstania przyczyny reklamacji³⁹;
- wymagały opłaty za opinię o kredycie⁴⁰ lub funkcjonowaniu rachunku⁴¹;
- ograniczały dostęp do rachunków⁴²;

²⁹ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 1934, 2529, 2594, 4786.

³⁰ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 1935, 1980, 2780.

³¹ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 2224, 2235, 2457, 2552, 3950.

³² Klauzula wpisana pod numerem: 3764.

³³ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 28, 29, 30, 2333.

³⁴ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 1021, 1080, 1157, 1170, 1171.

³⁵ Klauzula wpisana pod numerem: 32.

³⁶ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 157, 1804, 1805, 1806.

³⁷ Klauzula wpisana pod numerem: 3178.

³⁸ Klauzula wpisana pod numerem 623.

³⁹ Klauzula wpisana pod numerem 2642.

⁴⁰ Klauzula wpisana pod numerem 1577.

⁴¹ Klauzule wpisane pod numerem 3808, 3820.

⁴² Klauzule wpisane pod numerem 1744, 1865, 1900, 1940, 2273.

- wprowadzały złożoną opłatę za zerwanie lokaty⁴³;
- blokowały klientom dostęp do rachunków w okresie wypowiedzenia umowy⁴⁴ lub ograniczały korzystanie z niego, w okresie wypowiedzenia, do wpłat⁴⁵;
- ograniczały prawo potrącenia przez konsumenta wierzytelności wobec banku⁴⁶;
- stwierdzały akceptację ogólnych warunków umowy z chwilą rozpoczęcia korzystania z usług banku⁴⁷;
- stwierdzały wyrażenie zgody na to, aby wszelkie ogólnie określone opłaty związane z programem, w którym konsument miał uczestniczyć, były doliczane do kwoty kredytu⁴⁸;
- umożliwiały, aby treść i zmiany regulaminu konkursu były umieszczane w siedzibie banku, oddziałach, na stronie www⁴⁹, zaś decyzje organizatora były ostateczne⁵⁰;
- w przypadku wypłat walut zastrzegały bankowi prawo do dokonania wypłaty w dostępnych nominałach waluty obcej oraz wypłaty pozostałej kwoty w złotych po dokonaniu przewalutowania, zgodnie z kursem kupna obowiązującym w banku w momencie dokonywania wypłaty⁵¹;
- określały, iż raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej banku obowiązującego na dzień spłaty⁵².

Niezależnie od realizacji treści umów szereg klauzul abuzywnych pojawiło się w praktyce banków w kontekście zmian umów łączących strony. Przede wszystkim zakwestionowane zostały jako niedozwolone te klauzule, które zastrzegały prawo swobodnej zmiany ogólnych warunków umów przez banki⁵³. Ponadto zakwestionowane zostały zmiany oprocentowania lokat, kredytów, wysokości opłat, w tym te, które banki uznawały za niewymagające osobistego

⁴³ Klauzula wpisana pod numerem 2726.

⁴⁴ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 1745, 1866, 1880, 1904, 1907, 2277, 3510.

⁴⁵ Klauzula wpisana pod numerem 2530.

⁴⁶ Klauzula wpisana pod numerem 2528.

⁴⁷ Klauzula wpisana pod numerem 3390.

⁴⁸ Klauzula wpisana pod numerem 3519.

⁴⁹ Klauzula wpisana pod numerem 3396.

⁵⁰ Klauzula wpisana pod numerem 2423.

⁵¹ Klauzula wpisana pod numerem 3969.

⁵² Klauzula wpisana pod numerem 5743, w dniu 5 sierpnia 2014 r., na podstawie wyroku Sądu Okręgowego SOKIK z dnia 26 stycznia 2011 r., XVII AmC 1531/09.

⁵³ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 93, 712, 2286, 2303, 2361, 2362, 2454, 2493, 2495, 2497, 2498, 2515, 2596, 2781, 2855, 3180, 3509.

powiadomienia klienta albo stwierdzały, iż nie stanowią one zmiany umowy lub stwierdzały, iż zmiany takie będą uwidaczniane w oddziale banku⁵⁴. Jednocześnie klauzule dotkliwe dla klientów a uznane za niedopuszczalne dotyczyły możliwości zmian oprocentowań kredytów w sposób dowolny lub nieprecyzyjny⁵⁵, w tym także z zaskoczenia, jak np. z dniem wejścia w życie uchwały zarządu banku⁵⁶. W omawianym zakresie również zmiana zabezpieczeń i żądania ustanowienia dodatkowego prawnego zabezpieczenia kredytu na koszt kredytobiorcy zostały zakwestionowane⁵⁷.

W zakresie rozwiązania umowy zakwestionowane zostały te klauzule, które przewidywały możliwość wypowiedzenia umowy przez banki z przykładowo lub ogólnie określonych przyczyn⁵⁸. Za abuzywne uznano także te postanowienia, które przewidywały automatyczne rozwiązanie umowy w przypadku rozwiązania stosunku pracy między bankiem a kredytobiorcą (jednocześnie pracownikiem banku)⁵⁹, a także te, które przewidywały opłatę za likwidację rachunku, zarówno przed, jak i po upływie oznaczonego okresu⁶⁰.

W zakresie windykacji najczęściej powtarzającą się niedozwoloną klauzulą była ta, która narzucała kontrahentom banków właściwość miejscową sądu wyznaczonego do rozpoznania ewentualnych sporów⁶¹. Ponadto nie zyskały aprobaty również te postanowienia umowne narzucane przez banki, które:

- określały nieuzasadnione, co do wysokości, koszty czynności windykacyjnych⁶²;
- wprowadzały możliwość zmiany kolejności zaspokajania należności⁶³;

---

⁵⁴ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 1208, 1837, 1838, 2045, 2060, 2093, 2112, 2262, 2267, 2270, 2359, 2494, 2782, 2938, 2953, 2954, 3430, 3432, 3948, 3955, 4669, 4793.

⁵⁵ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 2802, 4704.

⁵⁶ Klauzula wpisana pod numerem 3016.

⁵⁷ Klauzula wpisana pod numerem 3182.

⁵⁸ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 268, 1928, 2151, 2152, 2268, 2271, 2272, 2554, 2598, 2668, 2853, 2856, 2939, 3131, 3132, 3951, 3952, 4679, 4790, 5508.

⁵⁹ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 1657, 1658.

⁶⁰ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 3817, 3818.

⁶¹ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 1357, 1747, 1853, 1905, 1908, 1973, 1984, 2126, 2190, 2194, 2532, 2734, 3020.

⁶² Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 1796, 2259, 3110.

⁶³ Klauzula wpisana pod numerem 2955.

- nakazywały ponoszenie nieokreślonych kosztów zewnętrznej firmy windykacyjnej⁶⁴;
- wskazywały, iż poddanie się egzekucji obejmuje także koszty i wydatki dochodzenia praw⁶⁵;
- przewidywały opłatę za obsługę zadłużenia⁶⁶;
- przewidywały ponoszenie kosztów wysłania upomnienia za nieterminową spłatę⁶⁷;
- przewidywały opłatę za realizację tytułu wykonawczego⁶⁸;
- ustalały koszty blokady środków na rachunku z tytułu zabezpieczenia kredytu udzielonego przez inny bank⁶⁹;
- przewidywały opłatę za wysłanie monitu⁷⁰ czy też wizytę windykatora⁷¹.

Już wyniki pobieżnej analizy rejestru klauzul niedozwolonych, którymi posłużyły się banki w umowach z konsumentami, tworzą obraz niekorzystny dla banków i z pewnością nie jest usprawiedliwieniem fakt, iż przedsiębiorcy działający w innych obszarach rynku również stosują niedozwolone postanowienia umowne⁷². Warto wskazać, iż zgodnie z klasyfikacją przyjętą przez UOKIK w branży finansowej, poza bankami, obecnie zakwestionowano 182 klauzule. Przede wszystkim jednak należy mieć na uwadze tę okoliczność, iż niedozwolone postanowienia umowne, jako postanowienia niezgodnione indywidualnie, kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, muszą rażąco naruszać jego interesy. Owa kwalifikowana, „rażąca” forma naruszenia interesów konsumenta nie oznacza jedynie aspektu ekonomicznego, lecz uwzględnia także cechy nierzetelności traktowania, wprowadzania w błąd, nie-

⁶⁴ Klauzula wpisana pod numerem 3134.

⁶⁵ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 2908, 2909.

⁶⁶ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 4182, 4288, 5455.

⁶⁷ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 3815, 3850, 3852, 3853, 5456.

⁶⁸ Klauzule wpisane między innymi pod numerami: 3816, 3821, 3854.

⁶⁹ Klauzula wpisana pod numerem: 3819.

⁷⁰ Klauzula wpisana pod numerem: 4183.

⁷¹ Klauzula wpisana pod numerem: 5499.

⁷² B. Gliniecki, *Umowa Deweloperska. Konstrukcja prawna i zabezpieczenie wzajemnych roszczeń stron*, Warszawa 2012, s. 357 i nast.; A. Grzesiek, *Niedozwolone klauzule w umowach o imprezę turystyczną, we wspólnotowym i polskim prawie ochrony konsumenta*, Kraków 2008.

wygody organizacyjnej, naruszenia prywatności⁷³. Dotyczy to zatem znaczącego odchylenia od zasad uczciwego wyważenia praw i obowiązków⁷⁴.

Można ten stan uznać za niepokojący, skoro podmioty profesjonalne, co do których miernik staranności jest podwyższony, narzucające swej działalności zasady etyki⁷⁵, miewają problemy z oceną tego co słuszne, dopuszczając się kwalifikowanego (rażącego) naruszenia praw swych kontrahentów. Występowanie w sposób najbardziej liczny klauzul mających spowodować uniknięcie lub zmniejszenie odpowiedzialności wobec konsumentów, formułowanie postanowień niezrozumiałych z punktu widzenia przeciętnej osoby, wykorzystywanie bankowych tytułów egzekucyjnych⁷⁶ do dochodzenia roszczeń nie pochodzących wprost z czynności bankowych, wymaganie oświadczeń o poddaniu się egzekucji przewidujących odległy termin niepowiązany z terminem przedawnienia roszczeń banku⁷⁷, stosowanie klauzul jednostronnej zmiany oprocentowania w sposób nieprzejrzysty⁷⁸ to jedynie najpoważniejsze z długiej listy uchybień banków.

Geneza kontroli sądowej klauzul abuzywnych stosowanych przez banki

Niepokój zwiększa fakt, iż lista klauzul, które w razie wątpliwości będą uznane za niedozwolone postanowienia umowne⁷⁹, nie zmieniła się od chwili wprowadzenia jej 15 lat temu. Tymczasem szereg jej postanowień banki stosowały wprost i po

⁷³ E. Rutkowska, *Niedozwolone klauzule umowne w bankowym obrocie konsumenckim*, „Prawo Bankowe” 2002, nr 7–8, s. 67.

⁷⁴ *Ibidem*, s. 67.

⁷⁵ XXV Walne Zgromadzenie Związku Banków Polskich w dniu 18 kwietnia 2013 r. przyjęło aktualny Kodeks etyki bankowej (Zasady dobrej praktyki bankowej). Składa się z części A, dotyczącej dobrych praktyk bankowych, zwanych Kodeksem Dobrych Praktyk Bankowych, oraz części B – Kodeksu Etyki Pracownika Banku. Zasady dobrej praktyki bankowej udostępnione są na stronie http://zbp.pl/public/repozytorium/dla_bankow/prawo/komisja_etyki_bankowej/KEB_final_WZ.pdf [dostęp: 7.07.2015].

⁷⁶ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r., P 45/12, uznał art. 96 ust. 1 oraz 97 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe za niezgodne z Konstytucją RP. Jednocześnie utrata mocy obowiązującej owych przepisów nastąpi z dniem 1 sierpnia 2016 r.

⁷⁷ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2014 r., ICSK 183/13, „Monitor Prawa Bankowego” 2015, nr 3, s. 16 i nast.

⁷⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 30 kwietnia 2014 r., IACa 1209/13, „Monitor Prawa Bankowego” 2015, nr 5, s. 5 i nast.

⁷⁹ Wskazuje je art. 385³ k.c.

wielokroć. W ujęciu historycznym jako pierwszy daje się zauważyć problem kształtowania przez banki opłat. To one w działalności banków najwcześniej zostały uznane za niedozwolone przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Spór dotyczył pobierania opłaty za rozpoznanie nieuzasadnionej reklamacji, którymi banki obciążały klientów⁸⁰. W sprawie prowadzonej przez Sąd Okręgowy w Warszawie pod sygnaturą XVII AmC 47/01, zakończonej wyrokiem z dnia 30 września 2002 r., wszczętej z inicjatywy Prezesa Ochrony Konkurencji i Konsumentów, powód argumentował, iż pobieranie opłat za nieuzasadnioną reklamację oznacza przyznanie sobie przez bank uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy rachunku bankowego. Bank oceniał bowiem jednostronnie zasadność reklamacji i ewentualnie wyciągał konsekwencje fiskalne wobec drugiej strony umowy. Ta argumentacja przekonała sąd, który nie tylko uznał, iż opłata za rozpoznanie niezasadnej reklamacji nie jest świadczeniem głównym, lecz stwierdził, iż takie ukształtowanie obowiązków jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumentów. Ponadto sąd uwydatnił, iż takie postępowanie pozwanego banku stanowiło przejaw narzucania kontrahentom uciążliwego warunku umowy rachunku bankowego, przynoszącego bankowi nieuzasadnione korzyści. W tym samym orzeczeniu zakwestionowano także pięć innych klauzul, z tego trzy obejmowały obciążanie rachunków opłatami za nieuwzględnioną reklamację⁸¹. Kolejne dotyczyły zagadnień podania do wiadomości, poprzez wywieszenie w miejscu dokonywania czynności, w sposób ogólnie dostępny, stawek prowizji i opłat⁸² oraz fikcji doręczenia korespondencji nieodebranej przez 30 dni, którą klient zobowiązał się odbierać w oddziale⁸³. Uznano je za sprzeczne z treścią art. 384 § 1 k.c. oraz 384¹ k.c., a zatem próbę obejścia obowiązku doręczenia konsumentom wzorca umowy.

Siedem miesięcy po wydaniu przytoczonego orzeczenia zakończyło się postępowanie, w którym po stronie pozwanej ponownie pojawił się bank. Wówczas Sąd Okręgowy w Warszawie w wyroku z dnia 24 kwietnia 2003 r., wydanym w sprawie prowadzonej pod sygnaturą XVII AmC 33/02, uznał za niedozwolone postanowienie umowne zastrzeżenie prawa do zmiany regulaminu przez bank bez podania ważnych przyczyn⁸⁴. W uzasadnieniu orzeczenia podkreślono, iż wprost z art. 385³ pkt 10 k.c. wynika, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są

⁸⁰ 28 numer wpisu do rejestru klauzul niedozwolonych.

⁸¹ Klauzule wpisane pod numerami: 29, 30, 31.

⁸² Klauzula wpisana pod numerem 32.

⁸³ Klauzula wpisana pod numerem 33.

⁸⁴ Klauzula wpisana pod numerem 93.

te, które uprawniają kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy, bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie.

W roku kolejnym, tj. 2004, do rejestru wpisano cztery klauzule niedozwolone stosowane w praktyce banków, z czego pierwsza dotyczyła prawa zatrzymania przez bank nadpłaty⁸⁵, a kolejna nakazywała zawarcie umowy rachunku w banku⁸⁶.

Były to, jak wskazano, pierwsze postępowania i początkowy okres przyswajania sobie przez wszystkich uczestników rynku nowych reguł i zasad. Jednakże nie można w tym miejscu zakończyć rozważań na temat omawianego aspektu działalności banków. Z czasem dopisywane były bowiem kolejne klauzule o identycznej lub prawie identycznej treści. Pomimo upływu blisko 13 lat od dnia wydania przez Sąd Okręgowy w Warszawie orzeczenia, które jako pierwsze uznało, iż bank posłużył się klauzulą niedozwoloną⁸⁷, rejestr owych niedozwolonych postanowień wzorców umownych w działalności bankowej nieustanie się poszerza. Wynika to albo z braku refleksji banków nad przepisami chroniącymi konsumentów, albo, co gorsza, jest wynikiem refleksji i przyjęcia, iż ryzyko uznania klauzuli za niedozwoloną jest niższe niż korzyści, które niesie za sobą jej zastosowanie. Szczegółowa ocena wpływu zapadających orzeczeń na kształtowanie się praktyki bankowej wymaga drobiazgowej analizy zmian treści setek regulaminów bankowych i jako taka wykracza poza przedmiot niniejszego artykułu. Pomimo orzeczeń stanowiących poważną krytykę banków nadal zdarza się, iż banki naruszają w sposób kwalifikowany interesy konsumentów. Takie postępowanie jako jeden z wielu elementów działa destrukcyjnie na społeczne zaufanie do banków, a zatem czynnik absolutnie fundamentalny w działalności bankowej.

Podsumowanie

Pomimo że klauzule abuzywne w działalności bankowej stanowią ponad 7% stwierdzonych niedozwolonych postanowień wzorców umownych, to jednak należy zwrócić uwagę na zasadnicze czynniki powodujące tak duże zainteresowanie bankami jako podmiotami pozywanymi przed Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Pierwszym jest coraz bardziej powszechna i, jak się wydaje,

⁸⁵ Klauzula wpisana pod numerem 157.

⁸⁶ Klauzula wpisana pod numerem 267.

⁸⁷ Wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 września 2002 r., XVII AmC 47/01.

dochodowa praktyka masowego pozywania przedsiębiorców⁸⁸ w sprawach związanych z naruszeniami praw konsumentów, zaś banki jako instytucje za-
możne są łatwym i wypłacalnym przeciwnikiem w sporze sądowym, który czasem
poprzedza oferta odstąpienia od pozwania za np. zapłatą określonej kwoty.
Oczywiście wszystko to tylko w szczytnym celu ochrony konsumenta. Drugi ele-
ment to duża ilość banków i powtarzalność lub prawie identyczność klauzul
niedozwolonych w różnych bankach wynikała z przyjętej powszechnie acz wad-
liwej praktyki. Nie można tracić także z pola widzenia okoliczności, iż pomimo
dużej ilości wzorców umów zdecydowana większość banków stosowała w swej
praktyce od jednego do kilku niedozwolonych postanowień umownych, zaś jeden,
który ustanowił niechlubny rekord, stosował ich dwanaście. Kolejnymi czynni-
kami decydującymi o częstym występowaniu banków w postępowaniach sądo-
wych z omawianego zakresu jest także rosnąca świadomość i aktywność klientów-
konsumentów usług bankowych, w tym tych korzystających z usług bankowości
elektronicznej. Otwartość na informacje, sprzeciw wobec nagłaśnianych przez
media a budzących zdecydowane wątpliwości praktyk banków uwrażliwiają na
takie klauzule, których banki nie powinny narzucać. Nie może także umknąć
uwadze fakt, iż konstruując wzorce umów, banki poruszają się w nieostrych
ramach, określonych przez klauzule generalne, zaś lista postanowień wskazana
w art. 358³ k.c. nie zawiera klauzul zakazanych, tzw. czarnych, lecz tzw. klauzule
szare, a zatem takie, które w razie wątpliwości będą uznane za niedozwolone⁸⁹.
W efekcie pomimo zdarzających się przypadków występowania niedozwolonych
postanowień wzorców umów w praktyce banków, ich jednostkowa skala nie jest
wielka. Nie należy także zapominać o specyfice działalności banków, które starają
się chronić powierzane im środki skutecznie, walcząc nie tylko z rzeszą osób
rażąco nierzetelnych, lecz także z szeroką rzeszą przestępców⁹⁰. Spora część
zakwestionowanych klauzul miała na celu ochronę rzeczywistych interesów
banków, wobec częstej rażącej nielejalności konsumentów, co oczywiście nie sta-
nowi usprawiedliwienia dla łamania prawnych wymogów ochrony konsumentów.

W niedalekiej przyszłości należy spodziewać się, iż ochrona konsumentów uleg-
nie istotnym zmianom. Jedną z przyczyn podjęcia inicjatywy ustawodawczej stała
się potrzeba ochrony interesów konsumentów, zwłaszcza rynku usług finanso-

⁸⁸ P. Mączyński, L. Kostrzewski, *Plać albo do sądu*, http://wyborcza.pl/1,76842,9107005,Plac_albo_do_sadu.html [dostęp: 7.07.2015].

⁸⁹ E. Rutkowska, *Niedozwolone klauzule...*, s. 68.

⁹⁰ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2013 r.*, <http://bip.msw.gov.pl/bip/raport-o-stanie-bezpie/18405,Raport-o-stanie-bezpieczestwa.html> [dostęp: 7.07.2015].

wych⁹¹. W dniu 7 lipca 2015 r. Rząd RP przyjął projekt rozwiązań, zgodnie z którym pojawić się ma nowy model kontroli postanowień wzorców umownych, w którym to Prezes UOKiK w drodze decyzji administracyjnej będzie rozstrzygał o niedozwolonym charakterze postanowienia wzorca umowy i zakazywał jego stosowania. Wśród proponowanych wielu rozwiązań znalazł się także zakaz proponowania konsumentom nabycia usług finansowych nieodpowiadających ich potrzebom. Ponadto dla celów rozpoznania nieuczciwych praktyk i zebrania dowodów wprowadzona ma zostać instytucja „tajemniczego klienta” (swoista próba zakupu kontrolowanego)⁹². Czy i które rozwiązania staną się obowiązującymi trudno dziś przewidywać, lecz kierunek zmian korzystnych dla konsumentów usług finansowych zdaje się być przesądzony.

Literatura

- Bednarek M., *Wzorce umów w prawie polskim*, Warszawa 2005.
- Gliniecki B., *Umowa Deweloperska. Konstrukcja prawna i zabezpieczenie wzajemnych roszczeń stron*, Warszawa 2012.
- Gołaczyński J., *Wzorce i niedozwolone klauzule umowne w praktyce bankowej po wejściu w życie ustawy o ochronie niektórych praw konsumentów oraz odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny*, „Przeгляд Sądowy” 2001, nr 11/12.
- Grzesiek A., *Niedozwolone klauzule w umowach o imprezę turystyczną, we wspólnotowym i polskim prawie ochrony konsumenta*, Kraków 2008.
- Kozakewicz M., Kwas M., *Prognoza wybranych wskaźników rozwoju obrotu bezgotówkowego na lata 2014-2020*, Szkoła Główna Handlowa, grudzień 2014, http://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/prognoza2014-2020.pdf [dostęp: 7.07.2015].
- Koźliński T., *Zwyczaje płatnicze Polaków*, NBP, Departament Systemu Płatniczego, Warszawa 2013, http://www.nbp.pl/systemplatniczy/zwyczaje_platnicze/zwyczaje_platnicze_Polakow.pdf [dostęp: 24.02.2014].
- Mączyński P., Kostrzewski L., *Plać albo do sądu*, http://wyborcza.pl/1,76842,9107005,Plac_albo_do_sadu.html [dostęp: 7.07.2015].
- Pisuliński J., *Niedozwolone klauzule umowne w obrocie bankowym na wybranych przykładach*, „Prawo Bankowe” 2005, nr 6.

⁹¹ Informacje o przyczynach i potrzebie wprowadzenia rozwiązań planowanych zawarto w projekcie UD213, <http://bip.kprm.gov.pl/kpr/form/r1768,Projekt-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-ochronie-konkurencji-i-konsumentow-oraz-niekto.html> [dostęp: 7.07.2015].

⁹² Informacje dostępne na stronie https://uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=11732 [dostęp: 7.07.2015].

- Rutkowska E., *Niedozwolone klauzule umowne w bankowym obrocie konsumenckim*, „Prawo Bankowe” 2002, nr 7–8.
- Rutkowska-Tomaszewska E., *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Warszawa 2013.
- Skory M., *Klauzule abuzywne – zastosowanie przepisów Dyrektywy 93/13 w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej (Niemcy, Anglia, Francja, Czechy, Słowacja, Węgry)*, Warszawa 2007.
- Szuma K., *Realne możliwości zapoznawania się klientów z wzorcami umownymi* [w:] B. Gnelli (red.), *Ochrona konsumenta usług finansowych. Wybrane zagadnienia prawne*, Warszawa 2007.

Dokumenty

- Rejestr niedozwolonych postanowień umownych, <http://uokik.gov.pl/rejestr/> [dostęp: 7.07.2015].
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych: *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2013 r.*, <http://bip.msw.gov.pl/bip/raport-o-stanie-bezpiec/18405.Raport-o-stanie-bezpieczenstwa.html> [dostęp: 7.07.2015].
- Uzasadnienie projektu ustawy o proponowanej nazwie: „o umowach zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa lub na odległość oraz o zmianie ustaw: Kodeks cywilny, Kodeks postępowania cywilnego i Kodeks Wykroczeń.”, Druk Sejmowy 945, [http://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/945/\\$file/945.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/RejestrD.nsf/wgdruku/945/$file/945.pdf) [dostęp: 14.03.2014].
- Zasady dobrej praktyki bankowej, http://zbp.pl/public/repozytorium/dla_bankow/prawo/komisja_etyki_bankowej/KEB_final_WZ.pdf [dostęp: 7.07.2015].
- <http://bip.kprm.gov.pl/kpr/form/r1768,Projekt-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-ochronie-konkurencji-i-konsumentow-oraz-niekto.html> [dostęp: 7.07.2015].
- https://uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=11732 [dostęp: 7.07.2015].

Akty prawa

- Dyrektywa Rady Wspólnot Europejskich: Dyrektywa Rady 85/374/EWG z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz. Urz. UE L 210 z 7.08.1985, s. 29 z późn. zm.).
- Dyrektywa Rady 85/577/EWG z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa (Dz. Urz. UE L 372 z 31.12.1985, s. 31).

- Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE L 95 z 21.04.1993, s. 29 z późn. zm.).
- Dyrektywa 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 maja 1997 r. w sprawie ochrony konsumentów w przypadku umów zawieranych na odległość (Dz. Urz. UE L 144 z 4.06.1997, s. 19 z późn. zm.).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 483 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z 19 lipca 2000 r. w sprawie wzoru rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (Dz. U. Nr 62, poz. 723).
- Ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny (tekst jedn. Dz. U. z 2012 r. poz. 1225), uchylona ustawą z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta (Dz. U. z 2014 r. poz. 827).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 128 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej t.j. (Dz. U. z 2015 r. poz. 584 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 380 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 101 z późn. zm.).

Orzecznictwo

- Wyrok TK z dnia 14 kwietnia 2015 r., P 45/12.
- Wyrok SN z dnia 10 stycznia 2014 r., ICSK 183/13, „Monitor Prawa Bankowego” 2015, nr 3.
- Wyrok SA w Łodzi z dnia 30 kwietnia 2014, I ACa 1209/13, „Monitor Prawa Bankowego” 2015, nr 5.
- Uchwała. SN z dnia 19 września 2002 r., III CZP 56/02, OSNC 2003/6/80.
- Wyrok SA w Warszawie z dnia 18 czerwca 2010 r., VIACa 1431/09.
- Wyrok SA w Warszawie z dnia 25 stycznia 2012 r., VIACa 856/11.
- Wyrok SO SOKiK z dnia 13 maja 2002 r., XVII AmC 39/01.
- Wyrok SO SOKiK z dnia 30 września 2002 r., XVII AmC 47/01.
- Wyrok SO SOKiK z dnia 24 kwietnia 2003 r., XVII AmC 33/02.
- Wyrok SO SOKiK z dnia 5 stycznia 2004 r., XVII AmC 131/03.
- Wyrok SO SOKiK z dnia 22 grudnia 2004 r., XVII AmC 130/03.

Wyrok SO SOKiK z dnia 29 grudnia 2004 r., XVII AmC 92/03.
Wyrok SO SOKiK z dnia 17 stycznia 2005 r., XVII AmC 88/03.
Wyrok SO SOKiK z dnia 2 lutego 2005 r., XVII AmC 42/04.
Wyrok SO SOKiK z dnia 30 stycznia 2006 r., XVII AmC 101/04.
Wyrok SO SOKiK z dnia 5 czerwca 2007 r., XVII AmC 88/06.
Wyrok SO SOKiK z dnia 16 maja 2008 r., XVII AmC 27/08.
Wyrok SO SOKiK z dnia 19 grudnia 2008 r., XVII AmC 95/08.
Wyrok SO SOKiK z dnia 24 marca 2009 r., XVII AmC 1124/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 30 czerwca 2009 r., XVII AmC 513/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 27 lipca 2009 r., XVII AmC 810/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 27 lipca 2009 r., XVII AmC 814/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 27 lipca 2009 r., XVII AmC 314/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 6 sierpnia 2009 r., XVII AmC 624/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 31 sierpnia 2009 r., XVII AmC 338/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 19 listopada 2009 r., XVII AmC 310/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 10 lutego 2010 r., XVII AmC 741/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 9 kwietnia 2010 r., XVII AmC 959/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 11 października 2010 r., XVII AmC 728/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 9 listopada 2010 r., XVII AmC 1565/10.
Wyrok SO SOKiK z dnia 18 listopada 2010 r., XVII AmC 1681/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 14 grudnia 2010 r., XVII AmC 426/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 27 grudnia 2010 r., XVII AmC 1528/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 12 stycznia 2011 r., XVII AmC 2049/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 26 stycznia 2011 r., XVII AmC 1531/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 8 lutego 2011 r., XVII AmC 1267/09.
Wyrok SO SOKiK z dnia 9 marca 2011 r., XVII AmC 3356/10.
Wyrok SO SOKiK z dnia 21 kwietnia 2011 r., XVII AmC 1449/10.
Wyrok SO SOKiK z dnia 27 kwietnia 2011 r., XVII AmC 78/11.
Wyrok SO SOKiK z dnia 12 sierpnia 2011 r., XVII AmC 2360/10.
Wyrok SO SOKiK z dnia 14 września 2011 r., XVII AmC 2136/10.
Wyrok SO SOKiK z dnia 14 listopada 2011 r., XVII AmC 1642/10.
Wyrok SO SOKiK z dnia 15 grudnia 2011 r., XVII AmC 3326/10.
Wyrok SO SOKiK z dnia 14 marca 2012 r., XVII AmC 3349/10.
Wyrok SO SOKiK z dnia 26 stycznia 2012 r., XVII AmC 3511/10.
Wyrok SO SOKiK z dnia 22 lutego 2012 r., XVII AmC 3527/10.
Wyrok SO SOKiK z dnia 28 maja 2012 r., XVII AmC 2575/11.
Wyrok SO SOKiK z dnia 31 lipca 2012 r., XVII AmC 5176/11.
Wyrok SO SOKiK z dnia 31 lipca 2012 r., XVII AmC 5180/11.

Wyrok SO SOKiK z dnia 31 lipca 2012 r., XVII AmC 5175/11.

Wyrok SO SOKiK z dnia 31 lipca 2012 r., XVII AmC 5178/11.

Wyrok SO SOKiK z dnia 13 sierpnia 2012 r., XVII AmC 5293/11.

Wyrok SO SOKiK z dnia 6 września 2012 r., XVII AmC 5380/11.

Wykaz skrótów

k.c. – kodeks cywilny

k.p.c. – kodeks postępowania cywilnego

k.k. – kodeks karny

SA – Sąd Apelacyjny

SO – Sąd Okręgowy

SO SOKiK – Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

SN – Sąd Najwyższy